

Egon Hostovský

* 23. dubna 1908, Hronov † 7. května 1973, Montclair, New Jersey, USA

Ach, jak jsem miloval a posud miluji to hnízdo, v němž jsem se narodil! Jeho kopce, jeho lesy, jeho rybníčky, své kamarády z doby první světové války, kteří se mi podnes zjevují ve snách! Jak jsem miloval a miluji i ty učitele, kteří nás napořád otlučkali (...) A jak jsem nenáviděl a nenávidím všechny ty, kdož skrze otce nezhojitelně a nadosmrtní zranili mne. Poznali byste je podle vysokých límců, mhouravých očí a čňavého neklidu před tím vším, co voní člověčinou. Desatery hory jsem zatím překročil a mnohokrát po mořích se plavil a bloudil cizími zeměmi. A všude týž dvojitý druh lidí: přátelé a nepřátelé života.

(Z knihy Egon Hostovského: *Literární dobrodružství českého spisovatele v cizině*, Toronto 1966)

Maturant Egon Hostovský, 1927
(rodinný archiv)

Rodný kraj se stal pro Egona Hostovského mohutným inspiračním zdrojem a mnohé postavy z jeho románů a povídek mají své živé předlohy v spisovatelově dětství a mládí.

Narodil se v židovské asimilované rodině selfmademana Josefa Hostovského jako poslední z osmi dětí, z nichž dvě zemřely v kojeneckém věku. Jeho otec kdysi začínal jako faktor: trmácel se po horských chalupách s ranci přize a na trakaři odvázel setkaný kanafas, až se mu nakonec, s přispěním staršího bratra Šimona, podařilo zbudovat nejmenší tkalcovnu v Hronově. Nová společenská třída, do níž se dostal spíš usilovnou prací než zběhlostí v obchodování, Josefa Hostovského nikdy zcela nepřijala a i on sám se cítil lépe mezi prostými lidmi. Za první světové války trpěla rodina velkou bídou, kterou nepřežily dvě ze šesti dětí: sedmiletý bratr Max a sedmnáctiletá sestra Marta podlehli tuberkulóze. Nejmladšímu Egonovi zůstaly tři sestry, z nichž nejmladší Irma, o 8 let starší než on, se významně zasloužila o formování osobnosti budoucího spisovatele.

V letech 1919 až 1927 Egon Hostovský navštěvoval reálné gymnázium v Náchodě. Mezi profesory mu byl zřejmě názorově nejbližší levicový intelektuál Josef Matouš. Těžké chvíle mu zato působily rozpory s ředitelem ústavu matematikem Jindřichem Spalem, které vyvrcholily při maturitní zkoušce, kdy Hostovský dostal ředitelskou důtku a musel skládat reparát z matematiky (všechny tyto prožitky literárně ztvárnil mj. ve svém nejrozsáhlejších románě *Všeobecné spiknutí*).

Po absolvování gymnázia žil Hostovský trvale v Praze, kde nejprve studoval na filosofické fakultě, ale svá studia nedokončil. V roce 1932 se oženil s Květou Ondrákovou, sestrou své spolužačky, a pracoval jako redaktor v nakladatelství Melantrich. V roce 1937 vstoupil do služeb ministerstva zahraničních věcí.

Okupace zbytku Československa v březnu 1939 zastihla Hostovského v Bruselu, kam odjel předtím v únoru na pozvání Penklubu na přednáškové turné. Rozhodl se zůstat v emigraci, což mu zřejmě zachránilo život. Aby uchránil ženu a dceru před perzekucí, dohodl se na rozvodu. Po strastiplné cestě západní Evropou s vojsky nacistického Německa v patách se konečně v únoru 1941 dostal do USA. Z jeho pokrevních příbuzných nikdo válku nepřežil. Otec zemřel v roce 1942 během transportu a sestry v koncentračních táborech.

Během války působil Hostovský v New Yorku jako úředník na československém konzulátu a koncem války se znovu oženil. Do Československa přijel první v roce 1946 a v říjnu 1947 naposledy navštívil své rodné město. Tehdy krátce pracoval na ministerstvu zahraničních věcí v Praze a od května 1948 působil na velvyslanectví v Norsku. O rok později podal demisi a opět zvolil úděl exulanta. Od roku 1951 byl pět let redaktorem rozhlasové stanice Svobodná Evropa. Ve své publicistice tehdy připomínal kulturní hodnoty neuznané v socialistickém Československu a svými esejemi dokumentoval scestnost komunistické ideologie. Později se věnoval pouze literatuře. Od roku 1950 žil trvale v USA s výjimkou dvouletého pobytu v Dánsku (1964–1966). Po rozpadu druhého manželství se v roce 1954 znovu oženil.

Ve svých knihách se vždy Hostovský pokoušel o analýzu deformovaných mezilidských vztahů a hledal možnost dorozumění jako klíč ke smyslu lidské existence, přičemž vycházel v mnoha případech z vlastních těžkých životních zkušeností.

Svou prvotinu *Zavřené dveře* vydal jako osmnáctiletý. Od roku 1926 do roku 1938 publikoval celkem 11 knih, přičemž román *Zhář* byl v roce 1936 odměněn státní cenou a román *Ztracený stín* byl zfilmován (*Vyděrač*, 1937, režisér L. Brom). Postavou, k níž se Hostovský nejčastěji vrací jako k inspiraci, je jeho otec. Jeho vlastnosti má dědeček z románu *Černá tlupa*, věnovaného autorovu dětství, i hostinský Simon ze *Zháře*, ale i záhadný nebožtík z nejrozsáhlejšího předválečného románu *Dům bez pána* (1937) a také ústřední postava z poválečné povídky *Pomsta* ve sbírce *Osamělí buřiči* (1948). Takto se autor snažil dopátrat pravdy o člověku tak blízkém a tak nepochopitelném, který se očím dítěte jevil jako neohrožený silák, zatímco jeho okolí ho považovalo za dobráckého neklíbu.

Obálka ke knize *Dům bez pána*
od Ladislava Sutnara (Melantrich, 1937)

Ve své válečné tvorbě se Hostovský nejprve snažil vyrovnat s traumaty exilu. Povídky z knihy *Listy z vyhnanství* (1941) a román *Sedmkrát v hlavní úloze* (1942) reflektují autorovy vlastní válečné zážitky, kdežto svou novelou *Úkryt* (1943) se autor pokusil vyjít vstříc poptávce po literatuře zachycující hrdinský boj proti nacismu. O její oblíbenosti svědčí, že se četla již na konci války na pokračování v několika amerických rozhlasových stanicích a jako první Hostovského dílo vyšla v anglickém překladu v roce 1945. Americký román-podobenství *Cizinec hledá byt*, který česky vyšel v Praze v roce 1947, svědčí o autorově poučenosti soudobými světovými trendy.

Následující román *Nezvěstný*, který se naopak odehrává v Československu a zachycuje únorové události 1948 (1952), byl už napsán v období druhého exilu a zahájil třetí, neúspěšnější etapu autorovy tvorby. Po roce 1989 se dočkal televizního zpracování. Romány *Půlnoční pacient* (1954), který byl rovněž zfilmován, a *Dobročinný večírek* (1958) jsou zasazeny do období studené války; první si všímá prostředí tajných služeb, druhý podává tragikomický obraz z kruhů politické emigrace. Hostovského nejrozsáhlejší dílo *Všeobecné spiknutí* (1961), které bylo česky vydáno v Praze v roce 1969, nese výrazné autobiografické prvky a v retrospektivních pasážích zachycuje Náchod z doby Hostovského mládí.

Hostovského knihy, přeložené do patnácti jazyků včetně japonštiny a arabštiny, mohly u nás vyjít souborně poprvé až po roce 1989.

PhDr. Václav Sádlo

Zřizovatelé: Národní muzeum – Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s městem Hronov – červen 2013

Typografie, tisk: FAST reklamní studio s. r. o., Praha 10

Kontakt: Matice česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, matice_ceska@nm.cz

Fotografie Egon Hostovského
z doby jeho pobytu v Dánsku, 1966
(rodinný archiv)

Egon Hostovský s otcem Josefem
(rodinný archiv)